

ЛОКАЛІЗАЦІЯ „БІСКУПЩИНИ“ ТА „БІСКУПЬСЬКОГО МІСТЕЧКА“ НА ПЛАНАХ ПОДОЛУ 1695 ТА 1803 РР.

Питанню локалізації у Києві так званого “Біскупського містечка” і “Біскупщини”, що у першій половині XVII ст. належали київській кафедрі католицького єпископа, приділили увагу кілька поколінь дослідників історичної топографії Києва. Однак кожний з вчених по-своєму трактував свідчення писемних джерел XVII – XVIII ст. про єпископську територію у місті та поза його межами.

Автором зроблена спроба локалізації “Біскупщини” на підставі комплексу історичних джерел, введених до наукового обігу протягом останніх десятиліть. Ця спроба дещо відрізняється від локалізації М.Берлинського і його послідовників. Таким чином, питання розташування “Біскупщини” на території Подолу може бути вирішене з урахуванням останніх досягнень історичної науки.

Першим з вітчизняних істориків, який зробив спробу локалізувати на території київського Подолу ці топографічні об’єкти, був М.Берлинський. Він вважав, що до єпископських володінь входила та частина Подолу, що розташовувалась під горою Щекавицею. Під Щекавицею М. Берлинський визначав і місце “біскупського” палацу. “Біскупський замок” дослідник зазначив над Подолом, на Кудрявському підвищенні. М.Берлинський також вказував на наявність серед топонімів Подолу XVIII ст. Біскупської башти на річці Глибочиці та Біскупської вулиці в урочищі М’ясники під Щекавицею.¹

Історики другої половини XIX ст., М.Закревський та М.Петров, у своїх працях також звернули увагу на проблему локалізації “Біскупщини”. Обидва, майже цитуючи М.Берлинського, визначали місцем “Біскупського замку” Кудрявець, а територію “Біскупського містечка” обмежували Житнім торгом, Глибочицею та Кожум’яцьким урочищем. За Глибочицею кордони “Біскупщини”, на їх думку, доходили до Дніпра на сході та до Йорданського ручаю на півночі.²

Отже, дискусії з приводу локалізації володінь на Подолі католицького “біскупа” серед дослідників ХІХ ст. не виникла: їх погляди були одноставні і співпадали з точкою зору М.Берлинського.

Однак за останнє століття до наукового обігу була введена ціла низка історичних джерел (описових, картографічних, археологічних, документальних), що дало можливість переглянути висновки дослідників ХІХ ст. на питання визначення місця “Біскупщини” на Подолі.

Першим з сучасних дослідників, хто критично поставився до висновків істориків ХІХ ст., став археолог Г.Івакін, автор розкопок 1973 – 1974 рр. на місці будівництва сучасного Житнього ринку. Саме тоді були виявлені архітектурні рештки монументальної культової споруди, визначені як залишки кафедрального костелу “Біскупського містечка”. Г.Івакін вважає, що саме тут, під Замковою горою, між Кудрявцем, початком урочища Кожум’яки та домініканським монастирем, у ХVІІ ст. знаходилось “Біскупське містечко”. Пізніше до “біскупських” володінь на Подолі були долучені Щекавиця, Кудрявець, урочище Кожум’яки і території на північ від Глибочиці.³

На сьогоднішній день про існування на Подолі у першій половині ХVІІ ст. “Біскупського містечка” відомо досить багато. “Біскупське містечко” у Києві є зразком типового для Західної Європи “церковного міста”, управління яким здійснювалось його власником – духовним феодалом – католицьким єпископом. Єпископська адміністрація призначала на підлеглий міській території старосту, що очолював невелику за численністю міщанську громаду. З мешканців “Біскупського містечка” збирались податки (зокрема, торгове мито) на утримання кафедрального костелу, де перебувала єпископська кафедра. Певну роль в утриманні причту і будівлі костелу грали і прихожани – католики, мешканці Подолу, адже кафедральний костел у першій половині ХVІІ ст. фактично був єдиним парафіяльним католицьким храмом у місті.

Першою опосередкованою згадкою про існування у місті єпископської “юридики” (обмеженої території, що перебувала під єпископською юрисдикцією) є свідчення “Люстрації Київського замку” 1552 р., яка зазначає 16 дворів “міщан біскупових”. “Декрет” 1602 р., виданий

королівським урядом з приводу скарги київського біскупа на міщан, лише зафіксував факт існування земельних маєтностей католицького єпископа на Подолі, а не утворення, як вважав М. Берлинський, “біскупської” території. Текст “Декрету” містить відомості про порушення подільськими міщанами права власності католицької церкви: руйнацію кам’яних будівель старовинних костелів та забудову “плацу” (двору) костелу Діви Марії. Такі зловживання можуть бути пояснені послабленням у XVI — на початку XVII ст. єпископської влади у місті. За свідченням київського католицького єпископа Юзефа Верещинського, на кінець XVI ст. київські католики “вже сто років не мають біскупа”.⁴ Його наступник, єпископ Криштоф Казимирський, зазначав, що католицька єпископська кафедра ще до XVII ст. володіла земельними маєтностями на Подолі, які простягались від Щекавиці до Дніпра. Згідно рішення слідчої комісії у 1602 р. був здійснений вимір “біскупської” території, як у межах міста, так і за його кордонами. Ось як, згідно тексту “Декрету” 1602 р., визначались кордони “біскупських” володінь. Від Скавиці (Щекавиці) межі “Біскупщини” проходили “за острогом” (міськими укріпленнями) повз греблю і тягнулись до “вулиці великої”, що вела у місто. “Вулицею великою” кордони “Біскупського містечка” пролягали до двору воєводи київського, а звідти — до іншої вулиці, що обмежувала воєводський двір. Далі кордони “Біскупського містечка” обмежувались вулицею, що вела повз двори Яцька Бутовича та Ксегопольського, розташовані праворуч вулиці. Ліворуч на цій же вулиці знаходився “плац біскупа київського”. “Біскупське містечко” з одної сторони прилягало до “острогу, яким місто Київ огорожений”. За острогом “біскупські маєтності” продовжувались до “шляху на Овруч”, що починався від “брами міської”, і тягнулись до річки Кудрявця та Щекавиці, де “грунт біскупа” закінчувався.⁵

Згідно рішення судової комісії 1602 р. дерев’яні будинки “магістратських” міщан, що самовільно оселились у межах “юридики” католицького єпископа, підлягали перенесенню у інше місце або продажу “біскуповим” міщанам. Єпископу також надавалось право оселяти на своїх “грунтах” рибалок та різників, з чого

можна припустити, що поселення М'ясники, яке М.Берлінський зазначав під Щекавицею, та поселення Рибалки над Дніпром виникли ще у першій половині XVII ст. саме на “біскупських ґрунтах”.

У “Декреті” 1602 р. також вказувались чотири двори “міщан біскупових” на Подолі, на Хрещатицькій вулиці. Можливо, ці чотири двори були тими, що на початок XVII ст. лишилися у власності католицької кафедри від 16 дворів, зазначених у “Люстрації” 1552 р.

При здійсненні локалізації “Біскупського містечка” за текстом Декрету 1602 р. автором статті був використаний план Києва 1695 р. (так званий “план Ушакова”), який є першим з відомих загальних міських планів. За відсутності картографічних джерел першої половини XVII ст. план 1695 р., з деякими застереженнями, може бути використаний при визначенні “Біскупського містечка” на території Подолу кінця XVII ст. Слід зауважити, що це має сенс тому, що протягом XVII ст. планування Подолу не зазнавало змін. Навіть пожежі 1651 та 1658 років не спричинили до кардинального перепланування вуличної мережі. На користь цього свідчать результати археологічних досліджень останніх десятиліть, під час яких на різних ділянках Подолу була простежена незмінність вуличного планування з XII — XIII ст. до початку XIX ст.

Отже, за текстом “Декрету” 1602 р. і планом 1695 р. кордони володінь католицького єпископа на Подолі можуть бути реконструйовані наступним чином. “Вимір” “Біскупського містечка” у 1602 р. урядова комісія розпочала від Щекавиці і греблі на річці Кудрявець. На плані 1695 р. за міськими укріпленнями зображений водяний млин з греблею, який, можливо, розташовувався на місці греблі початку XVII ст. Далі урядові “комісари”, певно, рухались у напрямі до Кожум'яцької брами, зазначеної на плані 1695 р. Від цих міських воріт наприкінці XVII ст. йшла дорога до Кожум'яцької слободи і “Нижнього” Кудрявця. Від Кожум'яцької брами міських укріплень розпочиналась також одна з головних міських вулиць, зазначена на плані 1695 р. Однак існування цих воріт на початку XVII ст. є проблематичним: “Декрет” 1602 р. про них не згадує. Від греблі кордони “біскупських” володінь у 1602 р. про-

ходили до початку “Великої вулиці”, траса якої, певно, співпадала з однією з головних вулиць плану 1695 р. Ця вулиця у 1695 р. розпочиналась від Кожум’яцької брами і йшла у напрямі до Воскресенської церкви. Цією вулицею у 1602 р. можна було дістатись до двору київського воєводи, яким на той час був князь Костянтин Острозький. Однак він, за свідченням тогочасних писемних джерел, практично не бував у Києві.⁶ За відсутності воєводи керівництво замковим урядом здійснював його заступник, підвоєводій, яким у 1595 р. — на початку XVII ст. був Стефан Аксак. Отже, можна припустити, що у 1602 р., під час виміру на Подолі “біскупської” території, складачі тексту “Декрету” мали на увазі двір не воєводи, а його намісника, С.Аксака. На місце розташування садиби синів С.Аксака, успадкованої від батька, вказував у своїх мемуарах Петро Розвидовський. На той час, у 1640-х рр., колишня садиба підвоєводія С.Аксака знаходилась під Замковою горою, на старому Житньому торзі, який не слід плутати з сучасною Житноторською площею. На плані 1695 р. колишній двір Аксаків зображений між садибою Флорівського монастиря і домініканським монастирем, поряд Василівської церкви. На той час цей двір знаходився саме на “великій вулиці” “Декрету” 1602 р. і королівські “комісари”, що рухались цією вулицею від Кудрявського яру, не могли оминати цю садибу. Певно, саме тому садиба С.Аксака і була визначена як один з головних топографічних орієнтирів “Біскупського містечка”.

Від двору підвоєводія кордони “біскупської” території звертали ліворуч, на іншу вулицю, траса якої відповідала великій вулиці, що у XVIII ст. мала назву Притисько—Микільської. Повз приватновласницькі садиби, розташовані на правому боці вулиці, кордони “Біскупського містечка” пролягали у напрямі до міської брами, якій на плані 1695 р. відповідають Йорданські ворота. Саме неподалік цих воріт М.Берлінський зазначав Біскупську башту. Отже, можна припустити, що саме Біскупська башта на початку XVII ст. слугувала в’їздною брамою до “Біскупського містечка” з боку Глибочиці. Ще 1772 р. писемні джерела зазначали у місці розташування колишньої Біскупської башти Бі-

скупський міст.⁷ Ліворуч цієї вулиці (майбутньої Притисько-Микільської) у 1602 р. і розташовувались “плаці біскупські”, у межах яких знаходився палац єпископа, ринкова площа та кафедральний костел.

Локалізація “Біскупського містечка” на плані 1695 р. дає можливість визначення кордонів цього топографічного об’єкту першої половини XVII ст. і на більш пізніх планах Подолу, зокрема на плані 1803 р. Отже, на планах 1695 р. та 1803 р. території “Біскупського містечка” відповідає квартал міської забудови трикутної форми, обмежений двома великим вулицями та міськими укріпленнями. Цей квартал розташований між Кожум’яцькою та Йорданською брамами і площею церкви Миколи Притиська. Сама ж Притисько-Микільська церква серед топографічних орієнтирів у тексті “Декрету” не зазначається; певно, у 1602 р. вона ще не існувала (чи не була діючою). Конфігурація цього локального кварталу лишалась незмінною з кінця XVII і до початку XIX ст.

За міською (Йорданською) брамою кордони “Біскупщини” проходили вздовж шляху на Овруч, який можна ототожнити з “Вишгородським шляхом”, зазначеним на карті 1695 р. Далі межі “Біскупщини” тягнулись до початку Кожум’яцького яру, що на плані 1695 р. зазначений за Кожум’яцькою брамою, у долині між горами Замковою і Щекавицею. Межі “Біскупщини” завершувались греблею на Кудрявському ручаї.

Отже, М.Берлинський та його наступники помилялись, локалізуючи “Біскупське містечко” поза міськими укріпленнями під Щекавицею, тобто за Глибочицьким ручаєм. На користь того, що, якщо і не вся “Біскупщина”, то принаймні “біскупські плаці” “Декрету” 1602 р. (“Біскупське містечко”) знаходились у межах Подолу, свідчать писемні джерела. Так, у спогадах Г.Л. де Боплана (1640-і рр.) та Ф.Васьковського (кінець XVII ст.) неоднозначно вказується на розташування “Біскупського містечка” саме у межах міста – Подолу. Г. Л. де Боплан зазначав, що місто поділялось на дві частини: міщанську та єпископську, у якій розташовувався кафедральний собор.⁸ Ф.Васьковський вказував, що у “Біскупському містечку” були власний торг та міщанський староста на прізвище Осецький.⁹ Про укріплення “Біскупського містечка” (“острог”), розташовані навколо єпископських

“грунту” і палацу, згадує королівська грамоті 1619 р.¹⁰ Певно, що “острог” захищав “Біскупське містечко” не лише з боку Щекавиці, а й від міста: потреба у таких оборонних укріпленнях стає зрозумілою з повідомлень писемних джерел першої половини XVII ст. про напади київських міщан на єпископську резиденцію.¹¹

Ще одним важливим картографічним джерелом, що уточнює місце розташування “Біскупського містечка” на Подолі, є план Києва 1706 р. роботи Галларта, опублікований дослідниками Г.Алфьоровою та В.Харламовим.¹²

На цьому плані серед інших архітектурних доміант тогочасного Подолу (мурованих Борисо-Глібської, Воскресенської, Богоявленської церков, дерев'яної Спаської церкви та Миколаївського домініканського костелу), у межах колишнього “Біскупського містечка” зображена мурована будівля з двоскатним дахом і баштою. Виходячи з того, що на плані зображені виключно культові споруди, цю будівлю також можна визначити, як церковну і ідентифікувати як кафедральний костел. Цю будівлю було також зображено на панорамі Києва 1651 р. роботи художника А. ван Вестерфельда. Отже, будівля костелу вціліла під час пожежі 1651 р. і збереглась до початку XVIII ст. До речі, на плані 1695 р., у межах трикутного кварталу, який відповідає “Біскупському містечку”, також схематично зображена якась мурована будівля. Можна припустити, що на обох планах, 1695 та 1706 рр., зображено одну і ту ж саму споруду, колишній кафедральний костел “Біскупського містечка”.

Що стосується маєтностей єпископської католицької кафедри поза міськими укріпленнями, долученими до території “Біскупського містечка” у 1604 р., то власне вони і становили “Біскупщину”.

У 1604 р. королівським наказом юрисдикція київського католицького біскупа була поширена на більшу за розмірами, ніж у 1602 р., територію, розташовану за Глибочицьким ручаєм.¹³ Певно, у 1604 р. “Біскупщину” було відновлено у тих межах (“від Щековиці до Дніпра”), у яких визначав її К. Казимирський на судовому процесі 1602 р. М.Петров, на підставі аналізу текстів писемних джерел XVII – XVIII ст., зазначав, що “біскупські плаці” починались за міською Біскупською баштою, переіменованою пізніше в Йорданську.¹⁴ М.Берлинський

вважав, що до “Біскупщини”, крім земельних ділянок на Плосьькому, що простягались на північ від Глибочиці до “Кирилівської оболони”, було включене і урочище Кожум’яки.¹⁵ Однак П.Розвидовський у своїх мемуарах писав, що кожум’яки мешкають на “грунті” домініканського монастиря, а, отже, не підлягають юрисдикції “біскупа”.¹⁶

Головним храмом “Біскупського містечка” був кафедральний костел, який “Декрет” 1602 р. називає храмом Діви Марії. У 1602 р. навколо костелу, кам’яні мури якого на той час були вже розібрані міщанами, а костельний “плац” та цвинтар забудовані, була відміряна територія у 200 “ліктів” для влаштування нового цвинтаря.¹⁷ Перше достовірне свідчення про існування у межах “Біскупського містечка” костелу Діви Марії міститься у мемуарах М.Груневега (1584 р.). П.Розвидовський (перша половина XVII ст.) уточнював, що католицька церква Богородиці існувала на Подолі ще до прибуття у Київ місіонера — домініканця Іоакінфа, однак не у “Біскупському містечку”, а “над Дніпром”. Це і не дивно, адже “Біскупське містечко” виникло набагато пізніше, десь у XVI ст. Іоакінф заснував поряд зі старовинною Богородицькою церквою домініканський монастир, який після спустошення татарами у 1416 чи 1482 р. був перенесений на Житній торг під Замкову гору.¹⁸ Певно, тоді ж відбулось перенесення під Замкову гору і храму Діви Марії. Можна припустити, що одночасно з перенесенням двох таких важливих об’єктів католицької церкви у Києві як монастир ордену домініканців та кафедральний костел у “підзамче” (на територію, населення якого перебувало під юрисдикцією замку і воєводи), урядовим розпорядженням там було створене і “Біскупське містечко”. Однак свідчення існування у Києві “Біскупщини” наприкінці XV — на початку XVI ст. у джерелах поки що не виявлені. На місці, де у XIV — XV ст. знаходився монастир Іоакінфа, П.Розвидовський у першій половині XVII ст. бачив дерев’яний невеликий “костелик”, у якому відбувались служби на релігійне свято св. Іоакінфа.

У своїх записках (1595 р.) київський біскуп Ю.Верещинський з жалем зазначав, що на той час “від кафе-

дрального костелу київського біскупа вже не було і решток” і додавав, що “люди грецької віри спустошили не лише кафедральний, а й чотири інші католицькі костели”, до числа яких входив і “фарний” (прихідський) костел св. Катерини. До речі, Ю.Верещинський не вказує на існування на Кудрявці “біскупського замку”: у його записах йде мова лише про створення “замку” в укріпленнях колишнього “жидівського міста”.¹⁹ Отже, висновки М.Берлинського про існування єпископського замку на горі над Подолом мають лише гіпотетичний характер. “Спустошення” католицьких храмів у Києві, про яке згадував Ю. Верещинський, могло відбутись через слабкість влади католицького єпископа у місті і нечисленність католицької релігійної громади, що не могла утримувати власним коштом таку кількість храмових будівель. Храм домініканського монастиря кінця XVI ст. Ю.Верещинський називає “костеликом” і зазначає, що на той час при ньому жив лише один чернець.²⁰

Будівництво нового мурованого єпископського кафедрального костелу на Подолі відбулось приблизно у 1614 — 1620 рр. за К.Казимирського.²¹ На панорамі 1651 р. цей кафедральний костел можна визначити як будівлю з двоскатним дахом з башточкою і двома вежами. Згідно свідчень писемних джерел, під час пожежі 1651 р. костел не постраждав.²² На користь цього свідчать і зображення цієї споруди на планах 1695 та 1706 рр., про які вже йшла мова.

Рештки монументальної культової будівлі, яка може бути визначена як новий кафедральний костел “Біскупського містечка”, були археологічно досліджені у 1973 — 1974 рр. у Житньоторзькому провулку під час спорудження будівлі Житнього ринку. Виявлена споруда була чотиристовпною, тринефною, майже квадратною у плані, розмірами 19 на 22 м. Її стіни і стовпи були муровані переважно з давньоруських будівельних матеріалів вторинного використання. Для вирівнювання фундаменту та верхнього краю стін була використана канелюрована цегла жовтого кольору. Автори розкопок за характером будівництва датують виявлену споруду кінцем XVI — початком XVII ст.²³

Відомості про місце домініканський монастир міс-

тяться також у мемуарах М.Груневега (1584 р.). Мандрівник пише, що він прибув до міста (на Поділ) через високу гору. “Коли ми з’їжджали з гори, ліворуч залишили гарну площу, де живуть переважно польські католики. Там стоїть костел і монастир з ченцями нашого ордену (домініканцями). Домініканський костел був заснований св. Яцентієм, але не на цьому місці. Ті дерев’яний костел і монастир, що я бачив (у 1584 р.), згоріли (на початок XVII ст., коли М.Груневег записав свої спогади про візит до Києва у 1584 р.)”²⁴ М.Груневег (як свідчать ілюстрації до його подорожніх записів) прибув на Поділ дорогою, що спускалась з Щекавиці у долину Кудрявського ручая. До міста він, певно, в’їхав тією самою “Великою вулицею”, про яку говорить “Декрет” 1602 р. Ліворуч від себе мандрівник міг бачити ринкову площу Житню з дерев’яним домініканським костелом, зображеним М.Груневегом на схематичному малюнку у вигляді будівлі з дзвіницею. Можливо, що у першій половині XVI ст. дерев’яний костел домініканського монастиря називався на честь св. Трійці: “кляштор Трійці” (під Замковою горою?), що перебував під владою замку, зазначає замкова “Ілюстрація” 1552 р.²⁵ Після знищення на початку XVII ст. домініканського монастиря пожежею домініканський костел у 1618 – 1642 рр. був відбудований вже як мурований, на Житньому торзі, і освячений як Миколаївський. Це може бути пояснене зміцненням у першій чверті XVII ст. позицій католицької церкви у Києві та збільшенням кількості католиків, серед яких були і представники міської верхівки. Так, Аксаки і князі Ружинські виступили фундаторами мурованого Миколаївського костелу. Двори цих шляхетських родин у 1640-х рр. знаходились на Житньому ринку, один — навпроти садиби домініканського монастиря, а другий — праворуч від входу до нього. Брати Аксаки заповіли Миколаївському монастирю частину родинного двору.²⁶ На користь монастиря сплачували податок і мешканці семи міщанських дворів, розташованих поруч з “кляштором”.²⁷ Такі ж монастирські “чиншеві” ґрунти знаходились вздовж вулиці, що вела від “біскупського” палацу до Воскресенської церкви.²⁸

Будівництво Миколаївського монастиря остаточно не

було завершене ще у 1653 р. П.Алепський, що оглянув Миколаївської костел, вцілілий під час пожежі 1651 р., зазначав, що усередині він ще не був розписаний.²⁹ Зображення “готичної” будівлі костелу збереглося на панорамі 1651 р. та на плані міста 1695 р. Вже у 1695 р. колишній домініканський монастир у тогочасних документах зазначався як православний Петро–Павлівський.³⁰ Остаточна добудова споруди Миколаївського костелу, що змінила його первісний “готичний” вигляд на “бароковий”, була завершена лише у 1745 р.³¹

До позаміських маєтностей київського католицького єпископа належали “біскупські плаци”, розташовані вздовж Вишгородського (колишнього Овруцького) шляху, зазначеного на плані 1695 р. Під єпископською юрисдикцією перебували і київські рибалки, що мешкали у селищі на березі Дніпра, та сплачували “рибну десятину” на утримання католицького бернардинського монастиря на Подолі.³² За словами єпископа К. Казимирського на судовому процесі 1602 р., київським біскупам “здавна належали як міщани у місті, так і грунт від Скавики до Дніпра”. Ще згідно “виміру” Декрету 1602 р. до складу “Біскупщини” були віднесені також “плаци”, розташовані поза міськими стінами під Щековицею.³³ У 1604 р. земельні володіння католицького єпископа збільшились внаслідок приєднання земельних ділянок за Глибочицею.³⁴ Топоніми, пов’язані з “біскупськими” володіннями, існували на Плосьькому (продовженні Подільської рівнини за Глибочицею) ще у першій половині XVIII ст. Так, у документі 1691 р. під Щекавицею згадується вулиця Біскупська.³⁵ Цю вулицю можна визначити як частину Вишгородського шляху (Кирилівської вулиці XVIII ст.) на ділянці від Йорданської брами міських укріплень до русла Юрківського (Йорданського) ручая. Біскупська башта міських укріплень на плані 1695 р. може бути визначена як невелика башта поряд Йорданських воріт. “Біскупщина” згадувалась серед заміських володінь київських міщан ще у 1731 р.³⁶

Кожум’яцька слобода, розташована поза міськими укріпленнями, між горами Замковою і Щекавицею, у першій половині XVII ст. також знаходилась під юрисдикцією католицької церкви: за свідченням П.Развидовського, її власником був київський домініканський

монастир. Настоятелю (пріору) домініканського монастиря належало і заміське селище Пріорка.

Після подій Національно-визвольної війни середини XVII ст. колишні маєтності католицької церкви на Подолі перейшли у власність православної церкви і магістрату: колишні “біскупські плаци” та селище Пріорка стали власністю міста. Населення Кожум'яцької слободи спочатку опинилось під юрисдикцією козацької старшини, однак вже наприкінці XVII ст. було переведено під магістратську владу. Однак ще довго у міській топонімії продовжували існувати назви, пов'язані з колишньою “біскупщиною”, а обриси колишнього “Біскупського містечка” фіксувались на міських планах аж до початку XIX ст.

ПОСИЛАННЯ

1. Берлинський М. Опис міста Києва. — К.: Наук. думка, 1991. — С. 104, 177, 255, 268.
2. Закревський М. Описание Киева: В 2 тт. — М., 1868. — Т. 1. — С. 433; Петров М. Историко — топографические очерки древнего Киева. — К., 1897. — С.47.
3. Івакін Г. До історичної топографії пізньосередньовічного Києва // Археологічні дослідження стародавнього Києва. — К.: Наук. думка, 1976. — С. 219 — 220.
4. Верещинський Ю. Способ заселения нижнего Киева и обороны бывшей столицы Киевского княжества // Киевская старина, 1894, № 3. — С. 405 — 414.
5. Королівський декрет 1602 р. по скарзі київського біскупа Кшиштофа Казимірського на київських міщан про розорення костелу і захоплення церковної землі // Голубев С. Киевский митрополит Петр Могила и его сподвижники (Опыт исторического исследования). — К., 1883. — Т. 1. — С. 171 — 172.
6. Rulikowski E. Kijow // Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich. — Warszawa, 1883. — Т. IV. — С. 30.
7. Про Біскупський міст на Помийному каналі. — ІР НБУВ НАН України. — Ф. XXVIII. — Од. зб. 351. — Арк. 1.
8. Боплан Г. Л. де. Опис України, кількох провінцій Королівства Польського, що тягнуться від кордонів Московії до границь Трансільванії, разом з їхніми звичаями, способом життя і веденням воєн. — К.: Наук. думка, 1990. — С.28
9. Показання игумена Феодосія Васьковського о положеніи киевских мещан до Богдана Хмельницького // Чтения в историческом обществе Нестора — летописца, 1879. — Кн. 1. — С.313.
10. Петров М. Историко-топографические очерки... — С.25.

- 11.Каталог документів з історії Києва XV – XIX ст. – К.: Наук. думка, 1982. – С. 51. – № 109.
- 12.Алфьорова Г., Харламов В. Киев во второй половине XVII века. – К.: Наук. думка, 1982. – С.78 – 79.
- 13.Каталог документів з історії Києва... – С. 49. – №. 94.
- 14.Петров М. Историко-топографические очерки... – С. 48.
- 15.Берлинський М. Опис міста Києва... – С.104.
- 16.Сборник материалов по исторической топографии Киева и его околицы. – К.: 1874. – Отд. II. – С.103.
- 17.Королівський декрет 1602 р... – С.172 – 173, 178.
- 18.Записки Петра Розвидовского, проповідника доминиканського конвенту (1634 – 1664 гг.) // (Болховитинов Е.). Описание Киево-Софийского собора и Киевской иерархии. – К., 1825. – Прибавления. – С.34.
- 19.Королівський декрет 1602 р... – С.178.
- 20.Верещинский Ю. Способ заселения Нижнего Киева... – С.405.
- 21.Rulikowski E Słownik geograficzny... – С.84.
- 22.Грушевський М. Історія України. – Русь. – К.: Наук. думка, 1996. – Т. IX – 1. – С.331.
- 23.Івакін Г. До історичної топографії пізньосередньовічного Києва... – С.219
- 24.Ісаєвич Я. Нове джерело про історичну топографію та архітектурні пам'ятки стародавнього Києва // Київська Русь: культура, традиції. – К., 1982. – С.121.
- 25.Описание Киевского замка 1552 года // Архив Юго-Зап. России. – К., 1886. – Ч. VII. – Т. I. – С. 106.
- 26.Сборник материалов по исторической топографии... – С.103.
- 27.Записки Петра Розвидовского... – С.30 – 31.
- 28.Сборник материалов по исторической топографии... – С. 103.
- 29.Там само – С.88.
- 30.Каталог документів з історії Києва... – С.84. – № 306
- 31.Берлинський М. Опис міста Києва... – С.250
- 32.Показання игумена Феодосия Васьковського... – С.313
- 33.Королівський декрет 1602 р. – С.173
- 34.Каталог документів з історії Києва... – С.49. – № 94.
- 35.Там само – С.83. – № 299.
- 36.Там само – С.103. – № 438.

